

Samenwerken in de opvoeding

Gezinnen in Vlaanderen over de samenwerkingsrelatie met de huidige partner en met de eventuele ex-partner in de opvoeding van de kinderen.

Auteurs: Karla Van Leeuwen (Gezins- en orthopedagogiek, KU Leuven), Kathleen Emmerly (Kenniscentrum Gezinswetenschappen, Odisee), Kim Bastaits (Social Work Research, Hogeschool PXL)

1 INLEIDING

1.1 OMSCHRIJVING COPARENTING

Coparenting, in het Nederlands vertaald als 'de samenwerkingsrelatie in het opvoeden', verwijst naar de manier waarop ouders (en/of andere ouderfiguren) met elkaar omgaan in de zorg en het opvoeden van een kind waarvoor zij samen verantwoordelijkheid dragen (Feinberg, 2003; p. 96). Dit gebeurt door elkaar in meer of mindere mate te steunen of samen te werken (Margolin et al., 2001). De samenwerkingsrelatie in het opvoeden kan voorkomen binnen verschillende relaties of samenlevingsvormen: naast ouders die een kind opvoeden binnen een klassiek kern- of intact gezin, kan de samenwerkingsrelatie betrekking hebben op ex-partners die een kind in co-ouderschap opvoeden, op de samenwerking tussen een grootouder en een ouder, een stief- of pleegouder en een biologische ouder, enz. Het 'samen opvoeden' van het kind staat dus centraal bij coparenting, niet de financiële, wettelijke, partner- of emotionele relatie tussen de opvoeders (Feinberg, 2003). Coparenting is een relatievorm die zich onderscheidt van de ouder-kindrelatie of de partnerrelatie. Verder mag coparenting niet verward worden met 'co-ouderschap', dat verwijst naar de afspraken tussen ex-partners over het ouderlijk gezag (Act of 13 April 1995, Moniteur Belge 24 May 1995) en verblijfsregeling van hun kinderen na scheiding (Act of 18 July 2006, Moniteur Belge 4 September 2006). In de gezinsenquête is enerzijds gevraagd naar de samenwerkingsrelatie met de huidige partner in de opvoeding van een kind dat tussen 3 en 18 jaar oud is, en anderzijds naar de samenwerkingsrelatie in de opvoeding met een eventuele ex-partner. Coparenting tussen andere opvoedingsfiguren valt buiten deze studie.

1.2 COPARENTING BIJ SAMENWONENDE PARTNERS

Coparenting is een breed begrip, waarbinnen een aantal inhoudelijke subdomeinen kunnen onderscheiden worden. Omdat we in de gezinsenquête een vragenlijst gebruiken die gebaseerd is op het model van Feinberg, bespreken we de vier domeinen uit dit model. Ten eerste verwijst *eensgezindheid in de opvoeding* naar de mate waarin ouders het al dan niet met elkaar eens zijn over een aantal kindgerelateerde thema's, zoals morele waarden, verwachtingen over hoe het kind zich gedraagt, straffen en belonen, emotionele noden, verwachtingen op vlak van onderwijs en ontwikkeling, enz. Het niet eens zijn over deze thema's kan leiden tot conflicten tussen ouderfiguren, maar kan even goed tot gevolg hebben dat ouders respectvol omgaan met hun verschillende visies en/of compromissen sluiten over de opvoeding. Een tweede domein behelst de *taakverdeling in het opnemen van de dagdagelijkse zorg en verantwoordelijkheid voor een kind*. Een belangrijk aspect hierin is tevredenheid over die taakverdeling, of de mate waarin verwachtingen over die taakverdeling worden ingelost. Dit weegt nog meer door dan de eigenlijke taaklast zelf. Ook de mate waarin ouders flexibel of rigide omgaan met de taakverdeling is van belang. In periodes van stress of transitie (vb. geboorte van een kind) kan flexibiliteit in de taakverdeling wenselijk zijn, terwijl voor sommige ouders een goed afgebakende taakverdeling juist nuttig kan zijn om conflicten te vermijden. Het derde domein omvat aspecten van *ondersteuning en ondermijning*. Elkaar ondersteunen gebeurt via het bevestigen van de competentie van de andere ouder als opvoeder, het erkennen en respecteren van diens bijdrage en het bevestigen van de ouderlijke beslissingen en gezag. Het omgekeerde van ondersteuning, ondermijning, ziet men in het geven van kritiek, kleinerende uitlatingen en afkeuring, of de andere ouder de schuld geven. Het vierde domein behelst het *gezamenlijk gezinsmanagement* wat verwijst naar het beheer van de gezinsinteracties. Specifieker gaat het over de controle van gedrag en communicatie met elkaar als partners (vb. conflict tussen de ouders), relaties met andere gezinsleden (vb. een coalitie van een ouder met een kind tegen een andere ouder). Later voegden Feinberg en collega's (2012) nog een domein toe: de *verbondenheid in de samenwerkingsrelatie*, wat verwijst naar de mate waarin coparenting leidt tot meer intimiteit en een sterkere band tussen de ouders als koppel.

Waarom is het zinvol om zicht te krijgen op de samenwerkingsrelatie in het opvoeden? Historisch gezien zijn de partnerrelatie en de ouder-kindrelatie vaak afzonderlijk onderzocht in relatie tot het welbevinden van kinderen. Ook interventies zijn meestal ofwel op de partnerrelatie ofwel op de ouder-kindrelatie gericht (Feinberg, 2003). Onderzoeksbevindingen hebben consistent aangetoond dat een positieve samenwerkingsrelatie in de opvoeding samenhangt met een beter welbevinden van ouders en kinderen, en met positiever opvoeden. Dat verband is sterker dan het verband tussen de kwaliteit van de partnerrelatie en het welbevinden van ouders en kinderen: uit verschillende studies blijkt dat conflict in de partnerrelatie minder samenhangt met het welbevinden van kinderen dan conflict tussen ouders over de kinderen (Feinberg, 2003; Teubert & Pinquart, 2010). In een meta-analyse namen Teubert en Pinquart (2010) 59 studies op naar het verband tussen coparenting en symptomen van internaliserend en externaliserend gedrag, sociaal functioneren en attachment bij kinderen. Hierbij onderzochten ze voor coparenting de domeinen samenwerking, afstemming, conflict en triangulatie (dit is het aangaan van een coalitie tussen een kind en één ouder, bijvoorbeeld omwille van conflicten tussen de ouders). De effectgroottes waren meestal klein, maar bleven wel significant na controle voor individuele opvoeding of kwaliteit van de partnerrelatie. Met name de samenwerkingsrelatie in het opvoeden bleek veranderingen in het welzijn van kinderen te voorspellen.

In het algemeen zijn er een aantal factoren die coparenting kunnen beïnvloeden. Bij de persoonlijke ouderfactoren zijn dat bijvoorbeeld attitudes (vb. verwachtingen over de rol van moeders en vaders) en hun emotionele en mentale gezondheid (vb. depressie of vijandigheid kan de expressie van positieve ondersteuning onder druk zetten) (Feinberg, 2003). Geslacht van de ouder kan meespelen: er lijkt een tendens te zijn dat moeders de coparentingrelatie gemiddeld minder positief beoordelen dan vaders. Dit kan te maken hebben met het feit dat sommige moeders meer verantwoordelijkheid opnemen of meer betrokkenheid tonen in de opvoeding van een kind (Margolin et al., 2001), of omdat de betrokkenheid van vaders in het grootbrengen van

kinderen zich op een andere manier kan manifesteren. Kindkenmerken die een effect kunnen hebben op coparenting zijn onder andere temperament of moeilijk gedrag, omdat dit ouders voor extra uitdagingen in het opvoeden plaatst en de kans op onenigheid in de keuzes over de opvoedingsaanpak vergroot (Feinberg, 2003). Wat leeftijd van het kind betreft, zou er bij jongere kinderen meer teamwork nodig zijn om de dagdagelijkse zorg te kunnen opnemen, maar ligt er ook meer conflict op de loer. Ouders van oudere kinderen zouden makkelijker overgaan tot triangulatie aangezien oudere kinderen meer maturiteit en verbale mogelijkheden hebben die hen daartoe in staat stellen (Margolin et al., 2001). Adolescenten zouden voor een grotere druk op de coparentingrelatie kunnen zorgen omdat de opvoedingspraktijken frequent bediscussieerd moeten worden tussen de ouders (Van den Troost, 2005). Het geslacht van het kind toont tot nu inconsistente resultaten in studies, waarbij jongens meer kwetsbaar lijken te zijn voor gezinsconflicten dan meisjes, maar meisjes zich gemiddeld vaker gevangen voelen in conflicten tussen ouders, terwijl andere studies geen evidentie vinden voor de rol van geslacht van het kind (Margolin et al., 2001; Teubert & Pinquart, 2010). Het feit dat kindkenmerken mee kunnen bepalen hoe een samenwerkingsrelatie er tussen ouders uitziet, maakt dat het van belang kan zijn om deze relatie voor één bepaald kind in kaart te brengen, zoals we in de gezinsenquête doen voor de coparentingrelatie met de huidige partner.

Daarnaast kan de kwaliteit van de relatie tussen partners een rol spelen in hoe ouders samenwerken in de opvoeding (Margolin et al., 2001). Zo zouden vijandigheid of conflicten in de partnerrelatie kunnen 'overlopen' in de coparentingrelatie of in de opvoeding van een kind (Margolin et al., 2001). Maar het is even goed mogelijk dat de ouders hun opvoeding loskoppelen van wat er zich binnen de partnerrelatie afspeelt, bijvoorbeeld door de wens om het kind te beschermen tegen conflicten. Coparenting zou dan kunnen verklaren waarom er soms geen verband is tussen de partner- en de opvoedingsrelatie. Het samenlevingsverband van gezinnen of het gezinstype kan eveneens mee de dynamiek van de gezinsrelaties bepalen. Zo is er evidentie dat koppels in samengestelde gezinnen die op een ondersteunende en behulpzame manier aan coparenting doen, meer waarschijnlijk een grotere tevredenheid in de partnerrelatie en minder mentale gezondheidsproblemen rapporteren (Schrodt & Braithwaite, 2011).

Ten slotte zijn er contextuele factoren, zoals de mate van aanwezigheid van (sociale) steun voor het gezin of financiële of werkstress (Feinberg, 2003). Er is ook geopperd dat culturele achtergrond een rol zou kunnen spelen, bijvoorbeeld omdat er op een andere manier wordt gekeken naar de verdeling van taken binnen het gezin (Feinberg, 2003).

Het moet gezegd worden dat er voor sommige factoren een wederkerige relatie of wisselwerking kan zijn: zo kan coparenting even goed de relatiekwaliteit van een koppel of kindfactoren zoals welzijn of probleemgedrag mee bepalen. Verschillende bidirectionele relaties (ouder-kind, ouder-ouder, partnerrelatie) staan immers niet helemaal los van elkaar en van de individuele kenmerken van de betrokkenen in deze relaties.

1.3 COPARENTING BIJ EX-PARTNERS

Eén van de meest uitdagende taken voor gescheiden ouders is het herdefiniëren van hun coparentingrelatie. Hoewel de partnerrelatie eindigt bij scheiding of decohabitatie, blijven ex-partners meestal wel nog beiden verantwoordelijk voor het grootbrengen van hun gezamenlijke kinderen (Amato & Rezac, 1994; Marquet, 2007). Dit gaat verder dan de praktische afspraken over het verblijf van de kinderen of financiële regelingen die in een overeenkomst worden vastgelegd. Het betreft ook keuzes die te maken hebben met waarden en normen in het grootbrengen van kinderen (bv. school, studie, levensbeschouwing), specifieke noden van een kind (mentale en fysieke gezondheid), sociale activiteiten, het welzijn en de belangen van kinderen. Naast de inhoudelijke aspecten van overleg en communicatie die dit vraagt (al dan niet face-to-face) is er ook de kwaliteit van de interactie tussen ouders als ex-partners, wat onder het concept coparenting valt. Koppels die conflict ervaarden in de partnerrelatie, kunnen het moeilijk vinden om samen te werken in de opvoeding (McBroom, 2011).

De studie naar de dynamiek binnen de samenwerkingsrelatie in het opvoeden tussen ex-partners is belangrijk, omdat is vastgesteld dat niet de scheiding of scheidingsregeling op zich, maar eerder andere factoren, een rol kunnen spelen in het welzijn van kinderen (Amato, 2000). De coparentingrelatie is geïdentificeerd als een sleutel om te begrijpen hoe kinderen op korte en lange termijn omgaan met een scheiding, en hun welzijn daarin (Margolin et al., 2001). Zo is er een verband aangetoond tussen de kwaliteit van coparenting en het welzijn van kinderen en adolescenten, zoals minder internaliserende en externaliserende problemen wanneer ouders meer samenwerken in de opvoeding na scheiding (Lamela et al., 2016; Rejaan et al., 2021). Veel conflicten in de coparentingrelatie blijken samen te hangen met een lagere levenskwaliteit bij ouders en een inconsistente opvoeding (Lamela et al., 2016). Coparenting kan dus naargelang de invulling een protectieve of risicofactor zijn. De mate waarin ouders samenwerken, blijkt ook voorspellend voor de mate waarin ouders betrokken blijven in de opvoeding van de kinderen, en het zelfbeeld van de kinderen (Camara & Resnick, 1989). Conflicten binnen de partnerrelatie zouden meer voorspellend zijn voor de aanpassing van kinderen dan de mate van samenwerking of conflictstijl binnen de coparentingrelatie (Camara & Resnick, 1989).

1.4 ONDERZOEKSVRAGEN

In de gezinsenquête zijn vragen gesteld over de samenwerkingsrelatie in het opvoeden in de huidige relatie en in de relatie met de ex-partner. Dat houdt in dat er op twee verschillende deelsteekproeven analyses uitgevoerd worden, aangezien niet elke respondent een ex-partner of huidige partner heeft, en dus niet elke respondent de beide types van vragen beantwoordt heeft. Er kan ook overlap zitten in de twee deelsteekproeven: iemand met een ex-partner kan ondertussen een nieuwe partner hebben en ook daarmee samen één of meerdere kinderen opvoeden.

We onderzoeken drie soorten vragen:

- (1) Hoe ziet de samenwerkingsrelatie in de opvoeding eruit met ex- en of huidige partner?
- (2) Zijn er groepsverschillen in coparenting met de ex- of huidige partner op vlak van ouder-, kind-, gezins- en sociaaleconomische kenmerken (SES)?
- (3) Welke samenhang bestaat er tussen coparenting met de ex- en of huidige partner en een selectie van gezins-, ouder- en kindkenmerken?

Om onderzoeksvraag 1 te beantwoorden, wordt beschrijvende statistiek gebruikt. De percentages en gemiddelden zijn gewogen percentages en gemiddelden zodat ze representatief zijn voor de populatie gezinnen in het Vlaamse Gewest met minstens één kind jonger dan 25 jaar, zoals gekend in het Rijksregister, voor de kenmerken geslacht, leeftijd, gezinstype en herkomst. Bij de gewogen percentages geven we – ter informatie – ook telkens het aantal respondenten (niet gewogen n) mee waarop de percentages zijn berekend. Voor onderzoeksvraag 2 zijn variantieanalyses uitgevoerd en voor onderzoeksvraag 3 Pearson correlaties en multivariate regressieanalyse. Het niveau van significantie wordt weergegeven met * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; en *** $p < 0,001$ of n.s. (niet significant). Zowel voor de variantieanalyses als voor de correlaties en multivariate regressieanalyse worden de resultaten besproken voor en na het toepassen van de weegcoëfficiënt.

Een vergelijking met de resultaten van 2016 is voor het thema samenwerking in de opvoeding niet mogelijk, omdat het pas in 2021 voor de eerste maal bevraagd is.

2 METHODE

2.1 MEETINSTRUMENTEN

2.1.1 Kernvariabelen coparenting

Het kernconcept *samenwerkingsrelatie in de opvoeding met de huidige partner* is gemeten met de **Coparenting Relationship Scale** (CRS; Feinberg, Brown, & Kan, 2012). Deze vragenlijst is naar het Nederlands vertaald door Gravensteijn en Stronks (2019). Daarvan is een Vlaamse versie gemaakt door Van Leeuwen en Nelis (KU Leuven), die vervolgens is terugvertaald naar het Engels en goedgekeurd door Mark Feinberg, auteur van de oorspronkelijke versie. De vragenlijst peilt met 30 vragen naar zeven deelconcepten van coparenting: overeenkomsten in het opvoeden tussen partners, ondersteuning van de opvoeding van de partner, bevestiging van de opvoeding van de partner, ondermijnen van de opvoeding van de partner, blootstelling van het kind aan conflicten tussen de ouders, verdeling van de zorg tussen partners, en verbondenheid in de samenwerkingsrelatie. In de gezinsenquête is ervoor gekozen om een verkorte versie van de CRS af te nemen (Brief Measure of Coparenting), met 14 vragen (telkens 2 vragen per deelconcept). De volgende instructie is hierbij gegeven: 'Deze vragen gaan over hoe u en uw huidige partner samenwerken als ouders in de opvoeding van het kind dat tussen 3 en 18 jaar oud is en wiens verjaardag het eerst komt'. Ouders beantwoorden 12 van de 14 vragen op een zevenpunten Likertschaal (van 'niet waar' tot 'heel erg waar'). Twee items hebben een antwoordschaal gaande van 'nooit' tot 'heel vaak (meerdere keren per dag)'. Bij item 2 konden respondenten 'NVT (in samengestelde gezinnen bv. kan dit kind er al zijn bij de start van de partnerrelatie)' aanduiden. Voor items 4, 6, 7, 8, 9, 13 en 14 worden de antwoordmogelijkheden omgedraaid vooraleer een totaalscore wordt berekend (= gemiddelde van alle itemscores), zodat een hogere score duidt op een positievere samenwerkingsrelatie in het opvoeden. De interne consistentie van de verkorte CRS binnen de gezinsenquête 2021 is goed, met een Cronbachs α van 0,80 voor de totale schaal.

Sommige vragen in de vragenlijst (die niet vervat zitten in de CRS) maken deel uit van het coparenting construct. Er is dus sprake van overlap in variabelen. Het gaat over de vraag 'In welke mate voelt u zich gesteund door uw partner ...?' waarbij respondenten antwoorden op een vierpuntschaal (1 = 'heel veel'; 4 = '(helemaal) niet'). We berekenden de correlatie tussen deze items en items van de coparenting schalen als manier om de validiteit van de vragenlijsten coparenting na te gaan. Om de interpretatie te vergemakkelijken zijn de antwoorden op 'steun'-items omgedraaid, zodat een hogere score meer steun betekent. We verwachten positieve correlaties tussen de vragen die peilen naar zich gesteund voelen door de partner en de totaalscore op de CRS. Zoals verwacht vinden we de sterkste positieve correlatie tussen de totaalscore van de coparentingschaal met steun door partner bij 'de opvoeding van uw kind(eren)' ($r = 0,57, p < 0,001$), 'de zorg voor uw kinderen' ($r = 0,53, p < 0,001$) en 'zorgen over uw relatie of problemen in uw relatie' ($r = 0,54, p < 0,001$). De matig sterke correlaties kunnen verklaard worden doordat de CRS ook items bevat die andere aspecten van coparenting bevragen dan steun. De CRS en de vragen naar steun van de partner kunnen als afzonderlijke constructen beschouwd worden. De correlaties tussen de CRS en andere items over steun door partner zijn wel significant en positief, maar matig qua sterkte (min. $r = 0,37$ – max. $r = 0,49, p < 0,001$).

De samenwerkingsrelatie in de opvoeding tussen ex-partners is bevestigd met een Nederlandse vertaling van de **Coparenting Scale van Ahrons** (1981). Deze bestaat uit 10 items die beoordeeld worden op een vijfpunten Likertschaal (van 'nooit' tot '(bijna)altijd'), met voorafgaand de verduidelijking: 'Deze vragen gaan over hoe u en uw ex-partner samenwerken als ouders'. Vier items peilen naar de mate van conflict en zes items peilen naar de mate van steun tussen de partners (met drie vragen die peilen naar de mate van het zelf steunen van de ex-partner, en drie vragen die peilen naar het gesteund worden door de ex-partner). Om een totaalscore te berekenen worden de antwoordmogelijkheden voor de conflictschaal omgedraaid, zodat een hogere score

ook een betere coparentingrelatie indiceert. Cronbachs α is 0,92 voor de subschaal Conflict, 0,84 voor de subschaal Steun en 0,88 voor de totale schaal.

2.1.2 Variabelen in relatie tot coparenting

Onderstaande variabelen zijn gebruikt in analyses waarbij de samenhang is onderzocht met coparenting.

Gezinskenmerken

Tevredenheid met (de samenstelling van) het gezin, is vastgesteld via de vraag 'Hoe tevreden of ontevreden bent u met de samenstelling van uw gezin? De antwoordschaal loopt van 0 tot 10 (0 'zeer ontevreden' en 10 'perfect tevreden').

De combinatie van werk en gezin (rekening houdende met partner), is bevraagd met de vraag 'Wanneer u uw gezinsleven, uw job en indien van toepassing, de job van uw partner, in rekening neemt, ... hoe tevreden of ontevreden bent u met de manier waarop uw gezin 'gezin en werk' kan combineren?. De antwoordschaal loopt van 0 tot 10 waarbij 0 'zeer ontevreden' betekent en 10 'perfect tevreden'.

De subschaal 'Algemeen Gezinsfunctioneren' van de McMaster Family Assessment Device (FAD; Epstein et al., 1983) peilt naar de perceptie van de kwaliteit van interacties in het gezin met 12 items die gescoord worden op een vijfpuntenschaal (van 'helemaal niet mee eens' tot 'helemaal mee eens'). Een hogere score verwijst naar een hogere kwaliteit van de gezinsinteracties. Cronbachs α is 0,89.

Relatiekenmerken

Om de relatiekwaliteit tussen partners in hun huidige relatie te bevragen, is de Revised Dyadic Adjustment Scale (RDAS, Busby et al., 1995; Emmerly & Pasteels, 2018) afgenomen. Er zijn drie subschalen: consensus (6 items), satisfactie (4 items), en cohesie (4 items). De items worden op een vijfpuntenschaal beoordeeld, voor consensus gaande van 'altijd eens' (= 1) tot 'nooit eens' en voor satisfactie en cohesie gaande van 'dagelijks' (= 1) tot 'zelden of nooit' (= 5). Een gemiddelde totaalscore is berekend, waarbij hoe hoger de totaalscore, hoe hoger de relatiekwaliteit. De interne consistentie van de schalen is voldoende, met een Cronbachs α van 0,81 voor consensus, 0,73 voor satisfactie, 0,76 voor cohesie en 0,84 voor de volledige schaal.

Een algemene maat voor de kwaliteit van de partnerrelatie is gemeten met de vraag 'Hoe tevreden of ontevreden bent u met uw partnerrelatie?', waarbij een antwoordschaal wordt gehanteerd van 0 'zeer ontevreden' tot 10 'perfect tevreden'.

Opvoedingsbeleving

De opvoedingsbeleving van de opvoeders, met andere woorden, hoe opvoeders de opvoeding van hun kind percipiëren is gemeten met de Perceptions Of Parenting Inventory (POPI; Lawson, 2004). Drie subschalen zijn gebruikt in de gezinsenquête: verrijking, isolatie, en instrumentele kost met telkens vier items. De items van de POPI worden beantwoord op een vijfpuntenschaal, gaande van 'helemaal mee eens tot 'helemaal niet mee eens'. Voor bepaalde items zijn de antwoordmogelijkheden omgedraaid, zodat een hogere score op de subschalen verwijst naar respectievelijk (1) de opvoeding als meer verrijkend ervaren, (2) meer isolatie ervaren, en (3) meer instrumentele kost ervaren. De interne consistentie van de schalen is voldoende, met een Cronbachs α van 0,86 voor verrijking, 0,77 voor isolatie, 0,66 voor instrumentele kost.

De mate waarin ouders opvoedingsbelasting ervaren, wordt bevraagd met vier items (Buckx & de Roos, 2011; Vancoppenolle & Dupont, 2018) die op een vijfpuntenschaal gescoord worden, gaande van 'helemaal niet mee eens' tot 'helemaal akkoord'. De antwoordmogelijkheden op de laatste drie items worden omgedraaid zodat een hoge score wijst op meer ervaren opvoedingsbelasting. Cronbachs α is 0,75.

Tevredenheid met het verloop van de opvoeding is met één vraag gemeten, met name 'Hoe tevreden of ontevreden bent u met het verloop van de opvoeding van uw kind(eren)?', die beantwoord wordt op een schaal van 0 'zeer ontevreden' tot 10 'perfect tevreden'.

Kindkenmerken: Probleemgedrag

Om zicht te krijgen op kindgedrag is de Vragenlijst Sterke Kanten en Moeilijkheden (versie 4-18 jaar) gebruikt, een Nederlandse vertaling van de Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ; van Widenfelt, Goedhart, Treffers, & Goodman, 2003). Ouders geven bij 25 gedragingen aan of deze de laatste zes maanden 'niet waar', 'een beetje waar' of 'zeker waar' zijn geweest bij hun kind. Er kunnen vijf schalen berekend worden (vijf vragen per schaal): Emotionele problemen (vb. 'Heeft veel zorgen, lijkt vaak over dingen in te zitten'), Gedragsproblemen (vb. 'Heeft vaak driftbuien of woede-uitbarstingen'), Hyperactiviteit/ Aandachtstekort (vb. 'Rusteloos, overactief, kan niet lang stilzitten'), Problemen met leeftijdsgenoten (vb. 'Wordt getreiterd of gepest door andere kinderen') en Prosociaal gedrag (vb. 'Heeft minstens één goede vriend of vriendin'). In dit rapport gebruiken we de overkoepelende schalen 'internaliserende problemen' (combinatie van Emotionele problemen en Problemen met leeftijdsgenoten; Cronbachs $\alpha = 0,75$) en 'externaliserende problemen' (combinatie van Gedragsproblemen en Hyperactiviteit/ Aandachtstekort; Cronbachs $\alpha = 0,79$). Hogere scores wijzen op meer problemen.

Ouderkenmerken: Algemene en psychische gezondheid; Vitaliteit

Mentale of psychische gezondheid bij de ouder is gemeten met vragen over hoe de ouder zich de afgelopen vier weken heeft gevoeld, beoordeeld op een vijfpuntenschaal van altijd tot nooit. De gemiddelde score voor psychische gezondheid, gebaseerd op vijf items, betekent: hoe hoger de score, hoe meer psychisch gezond (Cronbachs $\alpha = 0,82$). De gemiddelde score voor vitaliteit, gebaseerd op vier items, betekent: hoe hoger de score, hoe vitaler, levenslustig en energiek iemand zich voelt (Cronbachs $\alpha = 0,77$).

Algemene gezondheid is met één vraag vastgesteld: 'Hoe is het met uw gezondheid in het algemeen?' en is beantwoord met een vijfpuntenschaal, van 'zeer goed' tot 'zeer slecht'.

2.2 BESCHRIJVING RESPONDENTEN

2.2.1 Samenwerkingsrelatie met de huidige partner

De deelsteekproef die geanalyseerd wordt, bestaat uit 1.852 respondenten met partner en kind(eren)^{1 2} die de vragenlijst hebben ingevuld over coparenting met de huidige partner (Coparenting Relationship Scale, CRS), en dit vormt de steekproef voor analyses over de samenwerkingsrelatie met de huidige partner in de opvoeding.

¹ Respondenten die 'neen' antwoordden op de vraag 'Heeft u op dit moment een echtgeno(o)te of partner' (n = 41), respondenten die onder de categorie 'geen kinderen in het gezin' vallen (n = 10), respondenten van wie het antwoord op deze beide vragen ontbrak, en één deelnemer met inconsistente informatie over de leeftijd van het kind, zijn weggelaten. In deze deelsteekproef zitten wel een aantal alleenstaande ouders met een partnerrelatie omdat ze deze partner als 'mede-ouder' kunnen beschouwen in de opvoeding van één of meerdere kinderen.

² Hoewel gevraagd is in SDQ en CRS om te rapporteren over een kind tussen 3 en 18 jaar, zijn er toch ouders die over jongere of oudere kinderen gerapporteerd hebben. Deze kinderen zijn niet verwijderd uit de deelsteekproef omdat (1) er geen normen gebruikt worden, en (2) omdat de vragen van de SDQ en CRS inhoudelijk toepasselijk zijn op kinderen van 0 t.e.m. 25 jaar. De gemiddelde leeftijd van het kind waarover gerapporteerd wordt in de vragenlijst die naar probleemgedrag bij kinderen meet (SDQ) is 10,48 jaar ($SD = 4,69$); minimumleeftijd is 0 jaar, maximumleeftijd is 25 jaar.

Tabel 1. Overzicht kenmerken deelsteekproef samenwerkingsrelatie met de huidige partner (kolompercentages)

		%	n
Geslacht ouder	man	49,9	715
	vrouw	50,0	1.136
	onbekend		1
Leeftijd ouder	jonger dan 25	0,4	5
	25-34 jaar	19,8	325
	35-44 jaar	47,7	908
	45-54 jaar	28,3	543
	55-64 jaar	3,7	68
	65 en ouder	0,2	3
Herkomst ouder	België	70,0	1.466
	EU+	11,5	162
	niet-EU+	18,6	224
Gezinsvorm	intact gezin	78,8	1.490
	alleenstaande ouder met een partnerrelatie	4,9	77
	samengesteld gezin	16,4	285
Aantal kinderen	1 kind	21,4	383
	2 kinderen	51,7	983
	3 kinderen	19,7	368
	4 kinderen of meer	7,3	118
Geslacht kind	zoon	51,1	922
	dochter	48,9	883
	onbekend		47
Relatie tot kind	eigen kind	94,0	1.702
	stiefkind	5,5	85
	adoptiekind	0,4	8
	pleegkind	0,1	3
	onbekend		54
Leeftijd kind	0-2 jaar	1,6	25
	3-5 jaar	19,7	330
	6-11 jaar	35,4	634
	12-17 jaar	40,3	754
	18-24 jaar	3,1	60
	25 jaar en ouder	0,0	1
	onbekend		48

Noot. Gezinsvorm: er zijn verschillende alleenstaande ouders in de gezinsenquête die wél een partnerrelatie hebben, waarbij het meestal gaat om een partner waar ze niet mee samenwonen (zie Audenaert, 2022; Emmery et al., 2022).

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

2.2.2 Samenwerkingsrelatie met de ex-partner

Van alle respondenten (n = 3.323) zijn er 863 (26%) die aangeven één ex-partner te hebben waarmee hij/zij kinderen heeft, en 94 (2,8%) die aangeven meerdere ex-partners te hebben waarmee hij/zij kinderen heeft. In een eerste beweging selecteren we deze twee categorieën van respondenten (n = 957) voor verdere analyses over het samenwerken van ex-partners als ouders³. In deze studie zijn we vooral geïnteresseerd in de vragen over hoe de respondent en de ex-partner samenwerken als ouders. Deze vragen zijn door 663 gescheiden respondenten ingevuld, waardoor we in een tweede beweging deze steekproef selecteren voor verdere analyse. Het jaar van de scheiding vond plaats tussen 1976 en 2021.

Tabel 2. Overzicht kenmerken steekproef samenwerkingsrelatie met de ex-partner (kolompercentages)

	%	n
Geslacht ouder		
man	46,2	239
vrouw	53,8	411
onbekend		13
Leeftijd ouder		
jonger dan 25	0,4	2
25-34 jaar	10,3	59
35-44 jaar	36,4	238
45-54 jaar	39,1	272
55-64 jaar	12,8	86
65 en ouder	1,0	6
Herkomst ouder		
België	74,2	545
EU+	13,8	68
niet-EU+	12,1	50
Gezinsvorm		
intact gezin ⁴	3,9	20
alleenstaande ouder met een partnerrelatie	59,0	367
samengesteld gezin	30,0	206
geen kinderen (meer) in het gezin	7,1	43
onbekend		27
Woonsituatie		
LTA	1,7	9
Bird nesting	0,9	4
niet samenwonend met ex-partner	97,4	648
onbekend		2

BRON: [GEZINSENQUÊTE 2021](#)

³ We nemen geen respondenten op die 'neen' antwoorden op deze vraag of waarvoor deze vraag niet van toepassing is of niet beantwoord is.

⁴ Intacte gezinnen kunnen voorkomen in de deelsteekproef die vragen over de samenwerking met de ex-partner heeft ingevuld omdat voor de variabele gezinsvorm uitgegaan is van wie volgens de respondenten zelf op het moment van de bevraging hoort tot het gezin. Volgens de respondent kan het gezin op het moment van bevraging intact zijn, maar dat neemt niet weg dat dit gezin ooit een samengesteld gezin kan zijn geweest, en dat het kind uit de vorige relatie op het moment van bevraging niet (meer) tot het gezin werd gerekend.

Op de vraag of de respondent met de ex-partner (samen)woont in hetzelfde huis, zodat de kinderen niet moeten verhuizen (= 'Living Together Apart' of 'Bird Nesting'), antwoorden 11 ouders (1,2%) dat ze als ex-partners in een apart deel van het huis wonen, en 4 ouders (0,4%) dat ze in hetzelfde huis op een ander tijdstip wonen.

3 RESULTATEN

3.1 BESCHRIJVING OP ITEMNIVEAU

3.1.1 Samenwerkingsrelatie met huidige partner

Tabel 3 geeft de percentages van antwoorden op itemniveau voor de Coparenting Relationship Scale. We vatten de resultaten samen⁵. We nemen hierbij de valide, gewogen percentages (berekend op het aantal ingevulde antwoorden zonder missings) van de antwoordcategorieën 0 en 1 samen ((eerder) niet waar), antwoordcategorieën 2, 3, en 4 (een beetje tot enigszins waar) en 5 en 6 ((heel) erg waar).

Bevestiging van de opvoeding van de partner. Het merendeel van de respondenten onderschrijft dat de partner een goede ouder is (86,3%), 12,9% kiest een middencategorie als antwoord en slechts 0,8% vindt dit (eerder) niet waar. Een groep van 69,7% meent dat de partner voldoende aandacht besteedt aan hun kind, 28,2% twijfelt en slechts 2,0% vindt dit (eerder) niet waar.

Verbondenheid in de samenwerkingsrelatie. Op de vraag of de relatie met de partner nu sterker is dan voordat het koppel dit kind had, antwoordt 12,5% dat deze vraag niet van toepassing is omdat een kind er al kan zijn vanaf de start van de partnerrelatie, zoals bij samengestelde gezinnen. Van de respondenten die wel deze vraag invullen, twijfelt 42,2% of dit waar is, terwijl 38,9% dit wel waar vindt en 19% (eerder) niet waar. Dat men als koppel samen groeit en ontwikkelt door ervaringen als ouders wordt door 65,1% als waar ervaren, terwijl ongeveer een derde (30,8%) twijfelt, en slechts een klein percentage (4%) hiermee niet akkoord gaat.

Verdeling van de zorg tussen partners. Iets meer dan de helft (54,8%) van de respondenten gaat niet akkoord met de stelling dat hun partner graag leuke dingen doet met het kind maar vervelende klusjes overlaat aan de partner, terwijl 29,1% twijfelt, en 16,1% akkoord gaat met de stelling. De meeste respondenten gaan niet akkoord met de stelling dat de partner geen eerlijk aandeel opneemt in de opvoeding van dit kind, 10,6% twijfelt en 3,5% vindt dat de partner geen eerlijk aandeel in de zorg opneemt.

Overeenkomsten in het opvoeden tussen partners. Het merendeel van de respondenten (77,9%) onderschrijft de stelling dat zij en hun partner dezelfde doelen hebben voor dit kind, 17,9% kruist een middencategorie aan, en slechts 2,3% is het niet eens met deze stelling. Een gelijkaardige antwoordtendens zien we terugkeren bij de vraag 'Mijn partner en ik hebben verschillende ideeën over hoe we dit kind willen opvoeden': 63,9% heeft eerder gelijke ideeën, 25,9% valt in de middencategorie en 10,3% heeft eerder ongelijke ideeën.

Ondermijnen van de opvoeding van de partner. De meeste ouders geven aan dat hun partner hun opvoeding niet ondermijnt. Met de stelling 'Mijn partner probeert te laten zien dat hij of zij beter is in het zorgen voor dit kind dan ik' is 87,1% (eerder) niet akkoord, 9,3% tussenin, en 3,5% wel akkoord. Met de stelling 'Mijn partner ondermijnt mijn manier van opvoeden' is 85,2% het (eerder) niet eens, 12,1% twijfelt en 2,7% is het (eerder) wel eens.

⁵ De analyses zijn uitgevoerd zonder en mét weegcoëfficiënt (op basis van geslacht, leeftijd, herkomst en gezinstype). Algemeen kan gezegd worden dat de resultaten van beide analyses heel sterk overeenkomen. Indien er toch verschillen zijn, wordt dit vermeld.

Ondersteuning van de opvoeding van de partner. De meeste ouders (72%) vinden dat hun partner hun harde werk waardeert om een goede ouder te zijn, 25,6% is het daar een beetje tot enigszins mee eens, en 2,4% (helemaal) niet eens. Daarnaast vindt 64% dat hun partner hun het gevoel geeft de best mogelijke ouder te zijn voor dit kind, 30,7% vindt dit een beetje tot enigszins waar, en 5,3% vindt dit (helemaal) niet.

Blootstelling van het kind aan conflicten tussen de ouders. Slechts een heel klein percentage van de ouders (0,5%) maakt meerdere keren per dag ruzie over hun relatie of huwelijk (de ruzie gaat niet over hun kind), in het bijzijn van dit kind, 0,9% doet dit dagelijks, 7,5% een paar keren per week en 91% doet dit zelden tot nooit. Dat één van de partners, of beiden, gemene of kwetsende dingen tegen elkaar zegt, in het bijzijn van dit kind, komt maar bij 0,4% dagelijks voor, bij 5,3% wekelijks, en bij 94,3% (bijna) nooit.

Tabel 3. Samenwerkingsrelatie in de opvoeding met de huidige partner (rijpercentages)

	0 niet waar	1	2 beetje waar	3	4 enigszins waar	5	6 heel erg waar	n
Bevestiging van de opvoeding van de partner								
Ik vind dat mijn partner een goede ouder is	0,4	0,4	1,9	1,0	10,0	26,1	60,2	1.834
Mijn partner besteedt veel aandacht aan dit kind	0,9	1,1	4,6	4,2	19,4	25,9	43,8	1.818
Verbondenheid in de samenwerkingsrelatie								
De relatie met mijn partner is nu sterker dan voordat we dit kind hadden ^a	15,1	3,9	7,5	9,7	25,0	16,3	22,6	1.573
We groeien en ontwikkelen samen door onze ervaringen als ouders	2,2	1,8	6,2	6,1	18,5	25,1	40,0	1.813
Verdeling van de zorg tussen partners								
Mijn partner doet graag leuke dingen met dit kind maar laat de vervelende klusjes aan mij over (-)	42,7	12,1	10,4	7,0	11,7	6,9	9,2	1.818
Mijn partner neemt geen eerlijk aandeel op in de opvoeding van dit kind (-)	77,3	8,6	5,8	2,1	2,7	1,2	2,3	1.852
Overeenkomsten in het opvoeden tussen partners								
Mijn partner en ik hebben dezelfde doelen voor dit kind	1,3	1,0	3,9	2,9	13,0	25,0	52,9	1.825
Mijn partner en ik hebben verschillende ideeën over hoe we dit kind willen opvoeden (-)	45,4	18,5	10,9	4,0	11,0	6,0	4,3	1.822
Ondermijnen van de opvoeding van de partner								
Mijn partner probeert te laten zien dat hij of zij beter is in het zorgen voor dit kind dan ik (-)	77,9	9,2	3,8	2,1	3,4	1,9	1,6	1.822
Mijn partner ondermijnt mijn manier van opvoeden (-)	73,0	12,2	6,9	2,2	3,0	1,3	1,4	1.807
Ondersteuning van de opvoeding van de partner								
Mijn partner waardeert mijn harde werk om een goede ouder te zijn	1,1	1,3	4,1	3,5	18,0	27,7	44,3	1.819
Mijn partner geeft me het gevoel dat ik de best mogelijke ouder ben voor dit kind	2,9	2,4	5,6	6,5	18,6	25,5	38,5	1.815
	nooit		soms (paar keren per week)		dagelijks		heel vaak (meerdere keren per dag)	n
Blootstelling van het kind aan conflicten tussen de ouders								
Ruzie maken over uw relatie of huwelijk (de ruzie gaat niet over uw kind), in het bijzijn van dit kind.	50,2	40,8	6,7	0,8	0,9	0,1	0,4	1.826
Eén van u, of beiden, zegt gemene of kwetsende dingen tegen elkaar, in het bijzijn van dit kind	59,4	34,9	4,0	1,3	0,4	0,0	0,0	1.825

Noot. ^a = NVT: in samengestelde gezinnen bv. kan dit kind er al zijn bij de start van de partnerrelatie: 12,5%. (-) Scores op dit item worden omgedraaid om de totaalscore te berekenen

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

3.1.2 Samenwerkingsrelatie met ex-partner

Aan respondenten die een ex-partner hebben waarmee zij kinderen hebben, is gevraagd hoe de respondent de gevoelens voor de ex-partner zou omschrijven (en indien men meer dan één ex-partner heeft, daarbij de ex-partner voor ogen te houden met wie men de jongste kinderen heeft).

Ook de frequentie van contact met de ex-partner is bevraagd, waarbij contact zowel fysiek, telefonisch als via chat kan zijn.

Tabel 4 geeft de percentages van antwoorden op itemniveau voor de Coparenting Scale van Ahrons. We vatten de resultaten (na toepassing van de weegcoëfficiënt) samen. De frequenties (valide percentages, berekend op het aantal ingevulde antwoorden zonder missings) in de antwoordcategorieën nooit en zelden worden hierbij samengenomen, evenals de antwoordcategorieën vaak en (bijna) altijd.

Wat de *communicatie* betreft over de opvoeding van de kinderen, geeft de meerderheid van de respondenten aan dat gesprekken met de ex-partner over de opvoeding nooit of zelden eindigen in ruzie (59%) of in een vijandige of boze sfeer verlopen (64,6%). Dat komt vaak of bijna altijd voor bij respectievelijk 18,9% en 15,5%. Ongeveer de helft van de respondenten geeft aan dat gesprekken niet stressvol en gespannen zijn (50,5%), terwijl 23,6% dat vaak of bijna altijd vindt. Van mening verschillen met de ex-partner over de opvoeding van gezamenlijke kind(eren) is bij 35,6% nooit of zelden het geval, bij 34% soms, en bij 30,4% vaak of altijd.

Hulp zoeken bij de ex-partner wanneer de respondent hulp nodig heeft bij de opvoeding gebeurt bij 63,9% nooit of zelden, 23,5% soms en 12,6% vaak tot altijd.

De respondenten zijn iets minder positief over *de rol van de ex-partner als co-ouder* dan over zichzelf als co-ouder. Zo vindt 36,4% dat de ex-partner de respondent nooit tot zelden steunt bij de opvoeding, terwijl 22,8% over zichzelf vindt nooit tot zelden de ex-partner te steunen. Omgekeerd vindt 41,8% dat de ex-partner vaak tot bijna altijd steunend is, terwijl 53,7% meent zelf de ex-partner vaak tot altijd te steunen.

Respondenten vinden zichzelf ook inschikkelijker met betrekking tot de *verblijfsregeling* dan de ex-partner. Op de vraag 'Indien uw ex-partner een kleine en tijdelijke wijziging wil in de verblijfsregeling, bent u dan inschikkelijk?' antwoordt 11,3% nooit tot zelden, en 79% vaak tot altijd. Op de vraag 'Indien u een kleine en tijdelijke wijziging wil in de verblijfsregeling, is uw ex-partner dan inschikkelijk?' antwoordt 24,6% nooit tot zelden, en 56,4% vaak tot altijd. Ten slotte geeft 40,7% aan nooit tot zelden het gevoel te hebben dat de ex-partner de respondent begrijpt en ondersteunt bij specifieke noden als ouder, terwijl dat bij 36,3% vaak tot altijd het geval is.

Tabel 4. Samenwerkingsrelatie in de opvoeding met de ex-partner (rijpercentages)

	nooit	zelden	soms	vaak	(bijna) altijd	n	n missing
Wanneer u en uw ex-partner over de opvoeding van jullie kind(eren) praten, eindigt dat in ruzie?	27,3	31,7	22,2	12,9	6,0	660	3
Wanneer u en uw ex-partner over de opvoeding van jullie kind(eren) praten, is de sfeer vijandig en boos?	30,2	34,4	19,9	10,0	5,5	655	8
Wanneer u en uw ex-partner over de opvoeding van jullie kind(eren) praten, is het gesprek stressvol en gespannen?	21,1	29,4	25,9	14,7	8,9	654	9
Hebben u en uw ex-partner een verschillende mening over de opvoeding van jullie kind(eren)?	12,1	23,5	34,0	19,4	11,0	652	11
Zoekt u hulp bij uw ex-partner wanneer u hulp nodig heeft bij de opvoeding van jullie kind(eren)?	37,7	26,2	23,5	8,0	4,6	650	13
Steunt uw ex-partner u bij de opvoeding van jullie kind(eren)?	19,1	17,3	21,4	23,1	18,7	652	11
Steunt u uw ex-partner bij de opvoeding van jullie kind(eren)?	12,2	10,6	23,5	31,6	22,1	644	19
Indien uw ex-partner een kleine en tijdelijke wijziging wil in de verblijfsregeling, bent u dan inschikkelijk?	7,8	3,5	9,6	31,7	47,3	637	26
Indien u een kleine en tijdelijke wijziging wil in de verblijfsregeling, is uw ex-partner dan inschikkelijk?	12,7	11,9	19,0	24,6	31,8	634	29
Heeft u het gevoel dat uw ex-partner u begrijpt en ondersteunt bij uw specifieke noden als ouder?	20,7	20,0	23,0	22,3	14,0	643	20

BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

3.2 GROEPSVERSCHILLEN IN DE SAMENWERKINGSRELATIE

3.2.1 Groepsverschillen in coparenting met de huidige partner naargelang kenmerken van ouder, gezin en kind

We onderzochten of de totaalscore van de vragenlijst die de kwaliteit van de opvoedingsrelatie meet (CRS) verschilt naargelang enkele kenmerken van ouder (geslacht, leeftijdscategorie, herkomst), gezin (gezinsvorm, aantal kinderen), en kind (relatie kind tot ouder, geslacht kind, leeftijdscategorie). Zie tabel 5 voor de gemiddelde scores per kenmerk en categorie⁶.

Ouderkenmerken. Er is een significant verschil tussen mannen en vrouwen, waarbij mannen de samenwerkingsrelatie in het opvoeden gemiddeld positiever beoordelen dan vrouwen. Een vergelijking tussen leeftijdscategorieën van ouders toont algemeen een klein significant verschil, maar bij meer gedetailleerde vergelijkingen⁷ tussen elk van de groepen zijn de verschillen verwaarloosbaar ($p > 0,05$). Er zijn wel significante

⁶ De analyses zijn zowel mét als zonder weegcoëfficiënt toegepast, en algemeen kan gezegd worden dat de resultaten van beide analyses sterk overeenkomen.

⁷ Post-hoc vergelijkingen van de verschillen tussen groepen met testen waarbij rekening is gehouden met gelijkheid (Games-Howell & Gabriel) of ongelijkheid (Hochberg's GT2) van varianties.

verschillen naargelang de herkomst van de ouder, waarbij ouders met een herkomst in België significant hoger scoren dan ouders met niet-EU⁺-herkomst.

Gezinskenmerken. De kwaliteit van de samenwerkingsrelatie verschilt significant naargelang de gezinsvorm. Alleenstaande ouders scoren significant lager ($p < 0,05$) dan intacte gezinnen bij niet gewogen data. Indien de weegcoëfficiënt wordt toegepast heeft de groep van alleenstaande ouders een significant lagere score dan de groep van intacte gezinnen ($p < 0,001$) én in vergelijking met de groep van samengestelde gezinnen ($p < 0,01$). Intacte gezinnen en samengestelde gezinnen verschillen niet significant. Wat het aantal kinderen betreft, is enkel het verschil tussen gezinnen met één of met drie kinderen significant ($p < 0,05$) waarbij gezinnen met drie kinderen gemiddeld hoger scoren op coparenting. Dit verschil is echter niet langer significant na toepassen van de weegcoëfficiënt.

Kindkenmerken. Er zijn geen significante verschillen naargelang de relatie die een kind heeft met de ouder (eigen kind, stiefkind, adoptiekind, pleegkind). De samenwerkingsrelatie in het opvoeden wordt significant beter beoordeeld als het kind een meisje is. De leeftijdscategorie waartoe het kind behoort, lijkt geen duidelijke rol te spelen. Het significant verschil bij ongewogen data verdwijnt bij vergelijking tussen elk van de groepen en er is geen significant verschil bij gewogen data.

Tabel 5. Gemiddelde schaalscores coparenting met de huidige partner volgens achtergrondkenmerken

	M	n
Geslacht ouder		
man	6,04***	715
vrouw	5,87	1.136
Leeftijd ouder		
jonger dan 35 jaar	6,01*	330
35 < 45 jaar	5,98	908
45 < 55 jaar	5,89	543
55 jaar en ouder	5,85	71
Herkomst ouder		
België	5,98**	1.466
EU+	5,99	162
niet-EU+	5,83	224
Gezinsvorm		
intact gezin	5,98**	1.490
alleenstaande ouder met een partnerrelatie	5,68	77
samengesteld gezin	5,95	285
Aantal kinderen		
1 kind	5,86*	383
2 kinderen	5,97	983
3 kinderen	6,00	368
4 kinderen of meer	6,02	118
Relatie tot kind		
eigen kind	5,96	1.702
stiefkind	5,99	85
adoptiekind	5,92	8
pleegkind	6,45	3
Geslacht kind		
zoon	5,91**	922
dochter	6,01	883
Leeftijd kind¹		
0-2 jaar	6,18	25
3-5 jaar	6,03	330
6-11 jaar	5,93	634
12-17 jaar	5,95	754
18-25 jaar	5,97	61

Noot. M = (gewogen) gemiddelde score; * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001 (one-way ANOVA); ¹ omdat er slechts één 25-jarige was, is er gewerkt met slechts vijf leeftijdscategorieën en is de 25-jarige toegevoegd aan de vorige categorie.

BRON: [GEZINSENQUÊTE 2021](#)

3.2.2 Groepsverschillen in coparenting met de ex-partner naargelang kenmerken van ouder, gezin en kind

We onderzochten groepsverschillen voor de totaalscore op de vragen over de samenwerkingsrelatie in de opvoeding met de ex-partner voor enkele relevante kenmerken van de ouder (geslacht, leeftijdscategorie, herkomst) en huidige gezinsvorm. Variabelen met betrekking tot het kind zijn hier niet meegenomen omdat het niet altijd duidelijk is of dit een kind is uit de relatie met de ex-partner. De analyses zijn zowel mét als zonder weegcoëfficiënt toegepast, maar de resultaten van beide analyses komen sterk overeen (zie Tabel 6 voor de gemiddelde scores per kenmerk en categorie).

Er is enkel een significant verschil in groepsgemiddelden naargelang de gezinsvorm waartoe de respondent zich identificeert. Daarbij wordt er een significant hogere kwaliteit van de coparentingrelatie gerapporteerd door de groep van alleenstaande ouders in vergelijking met de groep van intacte gezinnen⁸ ($p < 0,05$) en de groep van samengestelde gezinnen ($p < 0,001$). Bij toepassing van de weegcoëfficiënt wordt dit effect nog sterker voor vergelijking van alleenstaande en intacte gezinnen ($p = 0,001$).

Tabel 6. Gemiddelde schaalscores coparenting met de ex-partner volgens achtergrondkenmerken

	M	n
Geslacht ouder		
man	3,34	239
vrouw	3,24	411
Leeftijd ouder		
jonger dan 35 jaar	3,10	61
35 < 45 jaar	3,26	238
45 < 55 jaar	3,32	272
55 jaar en ouder	3,41	92
Herkomst ouder		
België	3,30	545
EU+	3,35	68
niet-EU+	3,16	50
Gezinsvorm		
intact gezin	2,89 ***	20
alleenstaande ouder met een partnerrelatie	3,42	367
samengesteld gezin	3,09	206
geen kinderen (meer) in het gezin	3,28	43
Woonsituatie		
LTA of Bird nesting	3,25	13
niet samenwonend met ex-partner	3,29	648
Ooit relatiebegeleiding?		
ja	3,23	253
neen	3,29	405

Noot. M = (gewogen) gemiddelde score; *** $p < 0,001$ (one-way ANOVA). BRON: GEZINSENQUÊTE 2021

⁸ Bij 'intacte gezinnen' gaat het om respondenten die aangeven een kind te hebben met een ex-partner, maar in het 'gezinsraster' dit kind niet noodzakelijk aanduiden als een kind dat tot het gezin behoort.

3.3 VERBANDEN TUSSEN DE SAMENWERKINGSRELATIE EN ANDERE VARIABELEN

3.3.1 **Verbanden tussen coparenting met huidige partner en ouder-, gezins- en kindkenmerken**

Tabel 7 rapporteert de correlaties tussen de coparentingrelatie met de huidige partner en relevante ouder-, gezins- en kindkenmerken. We vatten hier de belangrijkste bevindingen samen⁹. Het enige verband dat niet significant is, is tussen de coparentingrelatie met de ex-partner en de coparentingrelatie met de huidige partner. Sterke verbanden worden gevonden met algemeen gezinsfunctioneren en kwaliteit van de partnerrelatie. Het algemeen gezinsfunctioneren betreft bijvoorbeeld het kunnen rekenen op elkaars steun, elkaar accepteren en vertrouwen, met elkaar praten over gevoelens, verdriet of angsten, problemen oplossen en beslissingen kunnen nemen in het gezin. Hoe hoger de kwaliteit van het gezinsfunctioneren, hoe hoger de kwaliteit van de samenwerkingsrelatie in de opvoeding. Meer tevreden zijn met de partnerrelatie hangt samen met een betere coparentingrelatie.

Een matig sterke samenhang is aanwezig tussen coparenting en tevredenheid met de samenstelling van het gezin, tevredenheid met het verloop van de opvoeding van de kind(eren) en de psychische gezondheid van de ouder.

Ten slotte zijn er nog enkele zwakke significante verbanden. Tevredenheid met combinatie gezin en werk hangt positief samen met de coparentingrelatie. Verschillende aspecten van de beleving van de opvoeding hangen zwak samen met de kwaliteit van de coparentingrelatie: de opvoeding als meer verrijkend ervaren hangt samen met een hogere kwaliteit van de coparentingrelatie, terwijl isolatie of kost in de opvoeding ervaren, negatief samenhangen met de kwaliteit van de coparentingrelatie. Probleemgedrag bij het kind hangt negatief samen met coparenting, evenals de algemene gezondheid van de respondent. Vitaliteit van de ouder hangt samen met een betere coparentingrelatie.

⁹ Voor de interpretatie van de sterkte van de samenhang tussen twee constructen hanteren we de richtlijnen van Cohen (1988): correlatiecoëfficiënten vanaf 0,10 wijzen op een zwak verband; correlatiecoëfficiënten vanaf 0,30 wijzen op een gemiddeld/matig verband; correlatiecoëfficiënten vanaf 0,50 of hoger wijzen op een sterk verband.

Tabel 7. Correlatiecoëfficiënten tussen coparenting met de huidige partner en andere variabelen

Categorie	Variabele	r	n
Gezinskenmerken	Tevredenheid met de samenstelling van het gezin	0,32***	1.814
	Tevredenheid met combinatie gezin en werk	0,25***	1.819
	Algemeen gezinsfunctioneren (FAD)	0,60***	1.840
Relatiekenmerken	Tevredenheid met de huidige partnerrelatie	0,62***	1.800
	Consensus (RDAS)	0,49***	1.796
	Satisfactie (RDAS)	0,54***	1.804
	Cohesie (RDAS)	0,41***	1.807
	Totaalscore relatiekwaliteit huidige partner (RDAS)	0,61***	1.810
	Coparentingrelatie met ex-partner	0,04	232
	Opvoedingsbeleving	Verrijking (POPI)	0,23***
Opvoedingsbeleving	Isolatie (POPI)	- 0,25***	1.838
	Kost (POPI)	- 0,20***	1.841
	Opvoedingsbelasting	- 0,29***	1.842
	Tevredenheid met verloop opvoeding van de kind(eren)	0,32***	1.836
	Kindkenmerken	Internaliserend gedrag (SDQ)	- 0,21***
Externaliserend gedrag (SDQ)		- 0,23***	1.808
Totaalscore probleemgedrag (SDQ)		- 0,27***	1.808
Ouderkenmerken	Algemene gezondheid	- 0,17***	1.836
	Psychische gezondheid	0,31***	1.834
	Vitaliteit	0,24***	1.835

Noot. r = Pearson correlatie; * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001

BRON: [GEZINSENQUÊTE 2021](#)

3.3.2 Verbanden tussen coparenting met ex-partner en andere variabelen

Er is een significant verband¹⁰ tussen de coparentingrelatie met de ex-partner en de gevoelens voor de ex-partner (sterk verband) en de frequentie van contact met de ex-partner (matig sterk verband). Hoe positiever de gevoelens voor de ex-partner en hoe frequenter het contact met de ex-partner, hoe positiever de coparentingrelatie wordt beoordeeld (of omgekeerd). Er is ook een zwak significant verband tussen frequentie van contact met en gevoelens voor de ex-partner: hoe positiever de gevoelens, hoe vaker contact (of omgekeerd).

De coparentingrelatie met de huidige partner hangt niet significant samen met de kwaliteit van de samenwerkingsrelatie in de opvoeding met de ex-partner, noch met de gevoelens voor of de frequentie van contact met de ex-partner.

¹⁰ Non-parametrische correlaties (Spearman's rho) geven resultaten die tot dezelfde interpretaties leiden.

Tabel 8. Correlatiecoëfficiënten tussen coparenting met de ex-partner en andere variabelen

Variabele	1.	2.	3.	4.
1. Gevoelens voor de ex-partner		0,27*** (637)	- 0,55*** (648)	0,14* (271)
2. Hoe vaak contact met de ex-partner	0,27*** (709)		- 0,39*** (651)	0,02 (275)
3. Coparenting met de ex-partner	- 0,53*** (721)	- 0,37*** (730)		0,04 (276)
4. Coparenting met de huidige partner	0,10 (303)	0,03 (309)	0,06 (311)	

Noot. * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$; tussen haakjes staat het aantal respondenten waarop de correlatie berekend is. Boven de diagonaal staan de ongewogen correlaties, onder de diagonaal de correlaties na toepassing van de weegcoëfficiënt. Hoe hoger de score op 'gevoelens voor ex-partner' hoe meer negatieve gevoelens. Hoe hoger de score op 'contact met partner' hoe minder contact.

BRON: [GEZINSENQUÊTE 2021](#)

3.4 WELKE FACTOREN DRAGEN BIJ TOT DE KWALITEIT VAN DE OPVOEDINGSRELATIE TUSSEN OUDERS IN HUN HUIDIGE RELATIE?

Met het onderzoeksdesign van de gezinsenquête kunnen we geen oorzakelijke uitspraken doen over de determinanten van de kwaliteit van de opvoedingsrelatie, omdat de variabelen op hetzelfde meetmoment bevraagd zijn, en de richting van het verband ook omgekeerd kan gelden (coparenting beïnvloedt andere variabelen). Met deze analyse willen we kijken naar het relatieve belang van verschillende factoren in hun relatie tot de samenwerkingsrelatie in de opvoeding. Daartoe is een meervoudige regressieanalyse uitgevoerd, met coparenting als afhankelijke variabele, en verschillende blokken van variabelen als onafhankelijke variabelen stapsgewijs aan de analyse toegevoegd: (1) ouderkenmerken, (2) gezinskenmerken, (3) opvoedingsvariabelen, en (4) kindkenmerken. De keuze van de categoriale variabelen is gebaseerd op de resultaten van de analyses met achtergrondkenmerken: indien significante verschillen in coparenting zijn vastgesteld voor een bepaald kenmerk, is dat kenmerk opgenomen in de regressieanalyse. Voor de keuze van de continue variabelen is een selectie gemaakt van variabelen die een significante correlatie hadden met coparenting, en die geen al te hoge correlatie hadden met inhoudelijk gelijkaardige variabelen en op basis van de onderzoeksliteratuur. Bijvoorbeeld: opvoedingsbelasting en tevredenheid met het verloop van de opvoeding hangen sterk samen ($r = -0,56$), maar opvoedingsbelasting hangt ook sterk samen met de POPI-schalen verrijking ($r = -0,46$), isolatie ($r = 0,46$) en kost ($r = 0,54$), waardoor er gekozen is om enkel de drie POPI-schalen op te nemen, die naar relatief verschillende aspecten van de opvoedingsbeleving peilen.

De ouderkenmerken omvatten: geslacht van de ouder (man, vrouw), herkomst (waarbij niet-EU+ is afgezet tegenover de twee andere categorieën, België en EU+), en psychische gezondheid van de respondent. De gezinskenmerken zijn: gezinsfunctioneren, tevredenheid met de gezin-werk balans, en gezinsvorm (waarbij alleenstaande ouders zijn afgezet tegenover andere relatievormen). Ook de tevredenheid met de partnerrelatie is meegenomen. Voor de variabelen die opvoedingsbeleving in kaart brengen, is gekozen voor de schalen van de POPI: verrijking, isolatie, kost. De kindkenmerken zijn de totaalscore voor probleemgedrag (SDQ) en geslacht van het kind.

Uit de analyses blijkt dat de ouderkenmerken 11% van de variantie in coparenting verklaren ($F(3,1751) = 70,49$; $p < 0,001$). De toevoeging van het blok met gezinskenmerken maakt het model sterker (37% extra verklaarde variantie), waardoor in totaal 48% van de variantie in coparenting door ouder- en gezinskenmerken samen wordt verklaard ($F(7,1747) = 228,79$; $p < 0,001$). Toevoeging van de opvoedingsbeleving ($F(10,1744) = 162,41$; $p < 0,004$) en kindkenmerken ($F(12,1742) = 140,07$; $p < 0,001$) verklaren niet veel extra (respectievelijk 0% en 1% extra verklaarde variantie, wat het totaal op 49% totaal verklaarde variantie in coparenting brengt).

Tabel 9. Resultaten regressieanalyse: factoren die variantie in coparenting met huidige partner verklaren

Categorie	Variabele	Beta	t
Ouderkenmerken	Geslacht ouder	-0,07	-4,09***
	Herkomst	-0,05	-2,76**
	Psychische gezondheid	0,02	1,01
Gezinskenmerken	Algemeen gezinsfunctioneren (FAD)	0,32	13,80***
	Tevredenheid met combinatie gezin en werk	0,01	0,73
	Gezinssamenstelling	-0,01	-0,51
Relatiekenmerken	Tevredenheid met de huidige partnerrelatie	0,39	18,13***
Opvoedingsbeleving	Verrijking (POPI)	0,03	1,77
	Isolatie (POPI)	-0,05	-2,34*
	Kost (POPI)	0,04	2,04*
Kindkenmerken	Geslacht kind	0,03	1,78
	Totaalscore probleemgedrag (SDQ)	-0,10	-5,08***

Noot. Herkomst: EU+ en Belg = 0, niet-EU = 1 ; Gezinssamenstelling: intact of samengesteld gezin = 0; alleenstaande ouder = 0; Geslacht ouder: 1 = man; 2 = vrouw; Geslacht kind: 1 = zoon; 2 = dochter. Beta = gestandaardiseerde regressiecoëfficiënt in het model met alle variabelen met resultaat t-toets (= t). * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$. Ongewogen resultaten.

BRON: [GEZINSENQUÊTE 2021](#)

Vervolgens bekijken we welke variabelen binnen de ouder-, gezins-, opvoedingsbelevings- en kindkenmerken significant zijn, door naar het model met alle opgenomen variabelen te kijken.

De volgende variabelen dragen significant bij tot de variantie in coparenting, geordend van sterkst naar zwakst: tevredenheid met de partnerrelatie, algemeen gezinsfunctioneren, probleemgedrag van het kind, geslacht van de ouder, herkomst niet-EU⁺, isolatie, en kost. Vrouwen en ouders die een niet-EU⁺-herkomst hebben, hebben lagere scores op coparenting in vergelijking met respectievelijk mannen en ouders die van herkomst Belg of EU⁺ zijn. Een hogere kwaliteit van gezinsinteracties en partnerrelatie gaan samen met percepties van een positievere coparentingrelatie. Meer problemen bij een kind in het gezin gaan samen met percepties van een negatievere coparentingrelatie. Het ervaren van de opvoeding als leidend tot meer isolatie of een grotere kost, hangt heel zwak samen met een meer als negatief ervaren coparentingrelatie, maar deze verbanden zijn verwaarloosbaar klein in vergelijking met de andere variabelen.

De volgende variabelen dragen niet significant bij tot de variantie in coparenting: psychische gezondheid van de ouder, tevredenheid met de gezin-werk balans, alleenstaande ouder zijn, de opvoeding als verrijking ervaren, en geslacht van het kind¹¹.

4 CONCLUSIES

Als we kijken naar coparenting in Vlaanderen valt het op dat zowel met de huidige partner als met de ex-partner (aspecten van) coparenting vaak als positief ervaren worden, al moet opgemerkt worden dat de inhoud van de vragen in de meetinstrumenten enigszins verschillend zijn voor de twee doelgroepen en de resultaten dus niet volledig vergelijkbaar zijn.

In de groep van ouders die over de coparentingrelatie met hun huidige partner rapporteren (ten aanzien van een specifiek kind), zien we meer verschillen naargelang bepaalde kenmerken (geslacht ouder en kind, herkomst ouder, gezinsvorm) dan in de groep van ouders die over de coparentingrelatie met hun ex-partner rapporteren (enkel gezinsvorm). In de coparentingrelatie met de huidige partner blijken mannen (dit kunnen biologische vaders of stiefvaders zijn) de partner gemiddeld positiever te beoordelen als ouder en/of de samenwerking beter te vinden dan vrouwen (biologische of stiefmoeders). Dit is een bevestiging van wat de onderzoeksliteratuur aantoonde. Bij de ex-partners zien we geen significante verschillen tussen mannen en vrouwen in de samenwerkingsrelatie als ouders. Opvallend is dat in de beoordeling van de coparentingrelatie met de huidige partner alleenstaande ouders een minder positieve coparentingrelatie rapporteren dan intacte gezinnen en samengestelde gezinnen. Het is niet helemaal duidelijk in welke fase alleenstaande ouders zich bevinden: zijn dit ouders die pas een relatiebreuk achter de rug hebben (maar bijvoorbeeld nog niet gescheiden zijn), of ouders met een LAT-relatie (respondenten met een partner waarmee men niet of slechts deeltijds samenwoont), of andere? Meestal betreft het hier ouders die een eventuele partner niet tot het gezin rekenen. Aangezien deze eventuele partner niet inwoont, is het begrijpelijk dat de coparentingrelatie met deze partner minder sterk is. Bij de groep van ouders die over coparenting rapporteren met hun ex-partner zien we het omgekeerde: daar rapporteren alleenstaande ouders juist een gemiddeld hogere kwaliteit van de coparentingrelatie dan ouders die ondertussen een nieuwe partner hebben. De gevoelens voor de ex-partner blijken nog sterk mee te spelen in hoe de coparentingrelatie met een ex-partner wordt ervaren.

De samenwerkingsrelatie met de ex-partner lijkt eerder positief te worden beoordeeld. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat slechts een deel van de ouders met een ex-partner de vragen rond coparenting met de ex-partner invulde, namelijk degenen die nog contact hebben met deze ex-partner. Toch rapporteert een aantal respondenten moeilijkheden na een scheiding van zichzelf of van hun partner, zo blijkt uit antwoorden op de open vraag 'Welke zaken in uw relatie had u graag anders gezien? Waarom?' (zie Emmerly et al., 2022). Sommige

¹¹ De resultaten zijn sterk gelijkaardig wanneer de weegcoëfficiënt wordt toegepast, behalve dat ook de opvoeding als verrijking ervaren ook significant bijdraagt tot de variantie coparenting ($p < 0,05$).

respondenten vermelden dat ze liever geen kinderen uit een vorige relatie hadden gehad, of dat er problemen zijn in de relatie met de ex-partner.

Eenzijds tonen de resultaten dus dat, ondanks alle negatieve berichten in de media, er een groep ouders is die er goed in slaagt om, bij het opvoeden van de kinderen, samen te werken met de ex-partner. Anderzijds zijn er ook situaties waar het niet vlot loopt, en hier is een rol weggelegd voor het werkveld (scheidingsbemiddeling, familierechtbank, opvoedings- en gezinsondersteuning, ...). Er is de groep van ouders die ernstige problemen ondervindt met de ex-partner in het opvoeden van een kind. Onderzoek in Vlaanderen toont dat bij 13% van de scheidingen in Vlaanderen conflicten tussen ex-partners langdurig aanhouden (Pasteels & Bastaits, 2021). Pasteels en Bastaits adviseren om bij deze groep in te zetten op het parallel ouderschap, in plaats van krampachtig te proberen om de ex-partners aan te moedigen om tot samenwerking in de opvoeding te komen. Bij parallel ouderschap gaan de ex-partners voluit voor een eigen invulling van de ouderrol, en proberen zij de eigen opvoedingsdoelen te realiseren, waardoor men niet noodzakelijk moet afhangen van het oordeel en de goedkeuring van de ex-partner als ouder. In de praktijk kan men de ouder ondersteunen in het opnemen van die rol, en niet zozeer blijven aansturen op communicatie tussen de ouders, die toch vaak uitmondt in conflict, bijvoorbeeld omdat emoties (woede, teleurstelling of verdriet) nog sterk aanwezig zijn. De focus komt dan vooral op de belangen en de noden van het kind te liggen, waarop het handelen van de ouder kan afgestemd worden (Pasteels & Bastaits, 2021).

Daarnaast is er een groep van ex-partners die expliciet naar ondersteuning vraagt in de coparentingrelatie. Hier kunnen handvaten aangereikt worden om te communiceren, te overleggen, afspraken te maken, en om samen uit te zoeken hoe de belangen en het welzijn van kinderen kunnen vooropgesteld worden.

Verder is het opmerkelijk dat er voor ouders die zowel een ex-partner als huidige partner hebben, geen samenhang is tussen de coparentingrelatie met de ex-partner en de coparentingrelatie met de huidige partner, zelfs geen negatieve samenhang waarbij een minder kwalitatieve coparentingrelatie samengaat met een coparentingrelatie van betere kwaliteit. Dit lijkt te suggereren dat, tenminste op groepsniveau, beide coparentingrelaties eerder onafhankelijk van elkaar gepercipieerd worden.

De analyse naar de rol van individuele en gezinskenmerken in de coparentingrelatie met de huidige partner, toont dat er een sterke samenhang is met de kwaliteit van de partnerrelatie en het algemeen gezinsfunctioneren. Ook de aanwezigheid van probleemgedrag bij het kind speelt een rol, waarbij meer probleemgedrag samengaat met een perceptie van een minder kwaliteitsvolle coparentingrelatie. We doen hierbij uitdrukkelijk geen uitspraken over oorzaak en gevolg.

De bijdrage van deze studie ligt in het feit dat we onze kennis kunnen uitbreiden over coparenting in Vlaanderen, aangezien dit een nog onderbelicht thema is. De resultaten zijn betekenisvol, want het belang wordt aangetoond van het in overweging nemen van verschillende aspecten en relaties in het gezin: de partnerrelatie, het algemeen gezinsfunctioneren en de coparentingrelatie. Dit is een belangrijke suggestie naar het werkveld. Het gebruik van interventies die enkel focussen op ouderlijke vaardigheden schieten mogelijk tekort wanneer er bij ouders sprake is van het ondermijnen van elkaars opvoeding en inspanningen, met andere woorden, een coparentingrelatie die niet goed zit. Maar ook interventies met als doel de partnerrelatie te ondersteunen zouden te beperkt kunnen zijn wanneer er kinderen in het spel zijn. Mogelijk bestaan er onoverkomelijke verschillen in de partnerrelatie, terwijl men als ouders vanuit de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor hun kind(eren) toch nog kan investeren in de samenwerkingsrelatie in het opvoeden (Margolin et al., 2001). Dit pleit voor een bevraging van de percepties van ouders op de coparentingrelatie, zowel bij moeilijkheden in de partnerrelatie als bij vragen of problemen binnen de ouder-kindrelatie (opvoeding). Daarnaast kan een focus op positieve aspecten van het ouderschap na scheiding, in de vorm van samenwerking in de opvoeding, ertoe leiden dat ouders hun handelen en communicatie op elkaar afstemmen in het belang van de kinderen. Door het

focussen op de samenwerkingsrelatie in de opvoeding, wordt expliciet erkenning gegeven voor het blijven bestaan van de ouderlijke verantwoordelijkheid, ook al is de relatie als koppel beëindigd. Toch moeten we erkennen dat dit mogelijks niet passend is voor alle gescheiden ouders en dat bepaalde ouders, met name deze verwickeld in een hoog-conflictueuze scheiding, meer baat hebben bij een andere aanpak.

Ten slotte willen we eindigen met enkele bemerkingen over het design van deze studie, die ons tot voorzichtigheid noodzaken in het formuleren van conclusies. In dit onderzoek is er slechts één meetmoment, waardoor oorzaak-gevolg besluiten niet mogelijk zijn. Het dynamische aspect van gezinsrelaties wordt niet expliciet meegenomen: de duur van relaties, de tijd sinds een relatiebreuk, of transitie momenten zijn bijvoorbeeld niet in aanmerking genomen. Dit houdt ook in dat de diversiteit aan gezinnen niet goed tot zijn recht komt, ook al erkennen we als auteurs die diversiteit. Het was daarnaast niet mogelijk om coparenting bij ex-partners te relateren aan specifieke kindkenmerken, omdat de deze vraag in het vragenboekje niet specifiek op één kind focust. Een andere beperking is dat slechts een algemene maat voor coparenting is opgenomen in de enquête, en de subdomeinen van coparenting dus niet in detail zijn onderzocht. Naargelang verschillende subdomeinen in het opvoeden kunnen er mogelijk andere groepsverschillen vastgesteld worden (vb. verschillen tussen moeders en vaders), of zou de samenhang met andere factoren meer gedifferentieerd kunnen onderzocht worden. Een laatste beperking is dat enkel is gekeken naar coparenting tussen opvoedingsfiguren als huidige en ex-partners. Relaties met andere mogelijke betrokkenen in het opvoeden van een kind, zoals grootouders of pleegouders zijn niet onderzocht, terwijl die ook mogelijk interessante informatie kunnen opleveren. Een andere suggestie voor verder onderzoek is dat we ook de percepties van kinderen op de samenwerkingsrelatie van hun ouders zouden kunnen exploreren, aangezien we nu enkel de perceptie van ouders zelf hebben onderzocht.

5 REFERENTIES

- Ahrons, C. R. (1981). The continuing coparental relationship between divorced spouses. *American Journal of Orthopsychiatry*, 51(3), 415-428. doi: 10.1111/j.1939-0025.1981.tb01390.x. PMID: 7258307.
- Amato, P. R. (2000). The consequences of divorce for adults and children. *Journal of Marriage and Family*, 62, 1269-1287.
- Amato, P. R., & Rezac, S. J. (1994). Contact with non-resident parents, inter-parental conflict and children's behavior. *Journal of Family Issues*, 15, 191-207.
- Bucx, F., & De Roos, S. (2011). Opvoeden in Nederland. In F. Bucx (Ed.), *Gezinsrapport 2011: Een portret van het gezinsleven in Nederland*. (pp. 152-179). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Busby, D. M., Crane, D. R., Christensen, C., & Larson, J.H. (1995). A revision of the dyadic adjustment scale for use with distressed and nondistressed couples: construct hierarchy and multidimensional scales. *Journal of Marital and Family Therapy*, 21, 289-308. doi:10.1111/j.1752-0606.1995.tb00163.x
- Camara, K. A., & Resnick, G. (1989). Styles of conflict resolution and cooperation between divorced parents: Effects on child behavior and adjustment. *American Journal of Orthopsychiatry*, 59(4), 560-575. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1989.tb02747.x>
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences (2e ed.)*. Hillsdale, MI: Erlbaum.
- Emmery, K. & Pasteels, I. (2018) Gezinsenquête 2016: De relatie met de partner. Gezinnen in Vlaanderen over de relatie met de partner, relatiekwaliteit, steun van de partner, tevredenheid met de partnerrelatie en het gebruik van relatieondersteuning. Vlaamse overheid. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. www.gezinsenquête.be

- Epstein, N. B., Baldwin, L. M., & Bishop, D. S. (1983). The McMaster family assessment device. *Journal of Marital and Family Therapy*, 9(2), 171-180.
- Feinberg, M. (2003). The internal structure and ecological context of coparenting: A framework for research and intervention. *Parenting: Science and Practice*, 3(2), 95-131. https://doi.org/10.1207/S15327922PAR0302_01
- Feinberg, M., Brown, L., & Kan, M. L. (2012). A multi-domain self-report measure of coparenting. *Parenting: Science and Practice*, 12(1), 1-21. <https://doi.org/10.1080/15295192.2012.638870>
- Gravesteyn, C., & Stronks, D. (2019). Vragenlijst Samenwerkingsrelatie Ouders. Intern werkdokument, Leiden: Hogeschool Leiden.
- Lamela, D., Figueiredo, B., Bastos, A., & Feinberg, M. (2016). Typologies of post-divorce coparenting and parental well-being, parenting quality and children's psychological adjustment. *Child Psychiatry & Human Development* 47(5), 716-728. Doi: 10.1007/s10578-015-0604-5
- Lawson, K. L. (2004). Development and psychometric properties of the Perceptions of Parenting Inventory. *The Journal of Psychology*, 138, 433-455.
- Marquet, J. (2007). Contractualisering van de huwelijksbanden: van huwen uit liefde tot scheiden uit verloren liefde. In R. Bulckens, M. T. Casman, D. Mortelmans, & C. Simaÿs (Eds.), *Families in beweging: een gezinsbeleid op maat?* (pp. 40–45). Brussels: Luc Pire Uitgeverij.
- McBroom, L. A. (2011). Understanding postdivorce coparenting families: integrative literature review. *Journal of the American Academy of Nurse Practitioners*, 23(7), 382-388. doi: 10.1111/j.1745-7599.2011.00622.x
- Margolin, G., Gordis, E. B., & John, R. S. (2001). Coparenting: A link between marital conflict and parenting in two-parent families. *Journal of Family Psychology*, 15(1), 3–21. <https://doi.org/10.1037//0893-3200.15.1.3>
- Pasteels, I., & Bastaits, K. (2021). Reflectie op het adviesrapport ouderverstoting/complexe omgangsproblematiek vanuit Vlaams onderzoek. *Tijdschrift Relatierecht en Praktijk*, 5, 46-49.
- Rejaan, Z., van der Valk, I. E., & Branje, S. (2021). Postdivorce coparenting patterns and relations with adolescent adjustment. *Journal of Family Issues*, early access. Doi: 10.1177/0192513X211030027
- Schrodt, P., & Braithwaite, D. O. (2011). Coparental communication, relational satisfaction, and mental health in stepfamilies. *Personal Relationships*, 18(3), 352–369. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2010.01295.x>
- Teubert, D., & Pinquart, M. (2010). The association between coparenting and child adjustment: A meta-analysis. *Parenting: Science and Practice*, 10(4), 286-307. <http://doi.org/10.1080/15295192.2010.492040>
- Vancoppenolle, D., & Dupont, G. (2018). Gezinsenquête 2016: Opvoeding en opvoedingsondersteuning. Wat vinden gezinnen belangrijk in de opvoeding van hun kinderen, hoe beleven ze het opvoeden, welke vragen en zorgen hebben ze en maken ze gebruik van opvoedingsondersteuning? www.gezinsenquête.be
- Van den Troost, A. (2005). Marriage in motion : a study on the social context and processes of marital satisfaction. Ongepubliceerde doctoraatsthesis. KULeuven.
- van Widenfelt, B. M., Goedhart, A. W., Treffers, P. D., & Goodman, R. (2003). Dutch version of the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). *European Child and Adolescent Psychiatry*, 12, 281-289.

Bronvermelding:

De gezinsenquête is eigendom van de Vlaamse overheid. Bij gebruik van informatie uit deze bijdrage moet de volgende bronvermelding worden opgenomen: ‘Van Leeuwen, K., Emmery, K. & Bastaits, K. (2023). *Gezinsenquête 2021: Samenwerken in de opvoeding. Gezinnen in Vlaanderen over de samenwerkingsrelatie met de huidige partner en met de eventuele ex-partner in de opvoeding van de kinderen.* www.gezinsenquête.be’

